

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՅԱՆՎԱՐ 2 ՅԱՆՎԱՐ

ՄԱՆ

ԲԱՐՁՐԱԳԱՏԻ ՄԵՐ ԵՊԱՐԺՈՍ
ԲԵՐԻՑ ՓԱՇԱՏԻՆ

Լրագիրս իր վեցերորդ տարին ընդ-
ցնելով՝ հոգևորորդը կ'սկսի:

Եյս յաջող առթիւ կը փութանք
նախ մեր անհրաժեշտ շնորհակալութիւ-
նը յայտնել ազգիս այն բարեկեր եւ յա-
ռաջակէմ մասին՝ որուն քաղցր եւ նե-
րողամիտ համախորութիւնը կարող կընէ
մեզ այս տարժանելի եւ փափուկ պաշ-
տօնը շարունակելու: Ար փափաքենք 'ի
բոլոր սրտէ, որ այսուհետեւ ալ նոյն ցան-
կալի համախորութիւնը վայելելու արժանի
ըլլանք: Եւ մենակալին անհուն ողորմա-
թեամբը որ ամենուս ալ միակ ապաւենն
է:

Ինչպէս ամեն մարդկային գործ, մեր
այս գործն ալ թերութենէ ազատ չըլլա-
լու կը խոստովանենք: Բայց միանգամայն
կատարելութեան ենթակայ ըլլալ ալ չը
կրնալով ժխտել, կը ջանանք, եւ մեզի զը-
խուստը պարտը կը համարենք ջանալ, որ
դէպ 'ի կատարելութեան գիւնեք ամեն
մասամբ՝ որչափ մեր պայմանն ու կար-
ողութիւնը կը ներէ:

Լրագիրս ընթերցողներ օրէ օր ար-
դոյ հասարակութեան մէջ ծաւալելուն
բաղձալի շնորհիւ, յոյս ունինք որ՝ ա-
ռուից յաւերած մը ընելու լրագրոյս գը-
նոյն վայր կարող լըլլանք տպագրութեան
եւ հրատարակման ծախքերը գոցելու,
որով ժամանակէ մը 'ի վեր ուրիշ ամեն
տեսակ ծախսաց պէս կրնանապատիկ եւ ա-
ւելի բարձրացած են, եւ միանգամայն
պէտք կըլլայ միջոցն ու խնամքը տանելու
տպագրութեան մաքրութեանը եւ բա-
ժանման աւելի ճշգրտութեանը համար:

Ար խնդրենք բարեկարգել Նստուծոյ,
որ արժանի ընէ մեզ՝ այս նոր տարւոյս
մէջ՝ մեր անատաղութ վեհափառ Խն-
րակալին հոյրախնամ կառավարութեան
փառացնու յաջողութեանը, ազգիս ճշ-
մարիտ յառաջդիմութեանն ու երջան-
կութեանը եւ ընդհանուր բնագոյնութեան
ու բարօրութեանն ու բարեկարգութեանը
մեր արդոյ ընթերցողաց իւրաքանչիւրին
համար ըզջտացած յաջող եւ անգործաւետ
կենտոյ ընթերցութիւն աւելցնելու, որն
որ մեր պաշտօնին ամենէն զխաւար յա-
ջողածն եւ սրտեղնուս առաջին բերա-
լու թիւնը պիտի համարենք միշտ:

Այստեղեւն մեծագոր եւ բարեկար-
նամ աւելութիւնը ամենապատիւ կորուստ
մը բռաւ անցեալ շաբթու:

Բարձրագատիւ Մեծ եպարքոս Բե-
շտ փաշան հինգշաբթի օրը ժամը վե-
ցին վախճանեցաւ իր Խնդրեանի ծովե-
զերեայ բնակարանին մէջ 'ի հասակի 55
ամաց: Եյս տիւրը դէպքին պարագաները
հետեւեալ կերպով կը պատմուին:

Ենցեալ չորեքշաբթի Բ. Դանին
Խնդրեանի դառնալէն ետեւ, զիշերը
բաղնիք մտնելէր՝ տկարութիւն մը եկել
էր վրան: Տանը բժիշկը հոն չգտնելով,
Տոբժոր Օ. Տրապը Թարապիսյէն կան-
չելեցաւ:

Մէկ երկու օր ետք դարձեալ հի-
ւանդութեան նշաններ տեսնուելով, կիրա-
կի օրը Տոբժոր Օ. Տրապ, իր բժիշկը
Տոբժոր Բալէոյի, Տոբժոր Սարանի
եւ Տոբժոր Գարաթոտորի արիւն առ-
նելու որոշում ըրին, եւ ասոր վայր փա-
շան հանգստացաւ, եւ ալ ամենէն ին փոսն
գի կասկած մը չմնաց: Երեքշաբթի եւ
չորեքշաբթի աւելի լաւ էր, անասից որ
հիւր կընդունէր եւ զանազան գործերու
վայր կը խօսակցէր: Եյսին զիշերը նորէն
մարեղեք գալով վրան, երկրորդ արիւն մ'ալ
առնել պէտք եղաւ, եւ այս անգամ ալ
դարձեալ հանգստացաւ: Հինգշաբթի
առտու լաւագոյն վիճակի մէջ էր:

Ժամը վեցին միջոցները՝ իւր որդին
վսեմափայլ Եւթ Ղալիպ փաշան, վսեմ
Բիգա փաշան, վսեմ Բեաթիլ փաշան,
Բեաթիլ պէյը եւ ուրիշ քանի մը բարձ-
րաստիւնան պաշտօնատարներ զացել էին
հետը տեսնելու: Եյսին դեռ քովը
չմտած, բարձրագատիւ Բեշտ փաշային
վայր յանկարծ սրտի մը ցաւ գալով
մէկէն 'ի մէկ վախճանեցաւ:

Եյս աղետալ մահուան լուրը իս-
կոյն օգոստոսիա Խնրակալին եւ յետոյ
Բ. Դրան նախարարներուն խնայաբը-
վեցաւ: Ժամը տասնին բոլոր մայրաքա-
ղաքիս մէջ հաշտված էր այս մեծ ան-
ձին մահը, որով կայսերական կառավա-
րութիւնը տերութեան ամենէն երեւե-
լի, լուստւորեալ, խոհական, հայրենա-
սէր եւ օգոստոսիա Խնրակալին բարեկար-
գիտաւորութեանը գործադիր ամենէն
հաւատարիմ եւ խնամտուն նախարար-
ներուն մէկէն զկուեցաւ:

Եյս մեծ կորուստը նաեւ տերու-
թեան բոլոր հաւատարիմ հպատակնե-
րուն սիրտը արտուրթեան մէջ ձգեց: Փա-
շան զի Բեշտ փաշային անուարարու-
թիւնը, լուստւորեալ արդարաւորու-

թիւնը, քաղցրահամոր բնաւորութիւ-
նը եւ ուրիշ զանազան գովելի ձերքերը
զենքը ամենուս սիրելի ըրած էին:

Մուսթաֆա Բեշտ փաշան ծնած
է 'ի Ս. Պօլիս 1802 թուականին: Հայ-
րը Մուսթաֆա Էֆենտին՝ Սուլթան
Պայազաւի միջնորդին Սեֆեմէն էր, եւ
բարեբաղոյ ու յարգի անձ մըն էր: Մայրը
ազնուատոհմէն կ'ընդունէր, վեզիրներու ցե-
ղէ իջած: Բեշտ պէյը իր առաջին կրթու-
թիւնը Սուլթան Պայազաւի միջնորդին
վարժապետը (մէտրէտէ) մէջ բռած է, եւ
իր ուսումնասիրութեամբն ու մտքին յա-
ջողակութեամբը այն ժամանակէն նշա-
նաւոր եղած է: Դեռ տաղ կ'ը հայրը
մեռաւ: Մայրը երկու մանչ եւ երկու
աղջիկ զաւակներով պարի մնալով, իր բո-
լոր հոգն ու խնամքը զաւակներուն կըր-
թութեանը նուիրեց:

Հազիւ Բեշտ պէյը պատանեկու-
թեան հասակը մտնէր, Մօրայի կու-
սակալ Եւթ փաշան անոր քոյրերէն մէկը
կնութեան առաւ, եւ ժամանակէ մը ետքն
ալ Բեշտ պէյը քովն առաւ քարտու-
ղարութեան: Հատ չանցաւ Եւթ փա-
շան մեծ կարգաւ եղաւ: Խնկաւ մեծ
կարգաւորութենէն ու կրկին անգամ կ'ը-
նէր: Եւթ Բեշտ պէյը զաւակու հա-
մար խրկված բանակին սպարապետ
անուանեցաւ: Բեշտ պէյը մինչեւ
վերջը Եւթ փաշային հետ էր թէ Բ.
Դուռը եւ թէ պատերազմներուն մէջ:
Բեշտ պէյը զրաժ պատերազմական տե-
ղեկադիրները հաւաքելէն Բ. Դու-
ռը. ուստի Յունաստանի պատերազմնե-
րուն միջոցին Եւթ փաշան մեռնելէն ետեւ,
երրորդ Ս. Պօլիս դարձաւ, Բ. Դրան
զրաւանակներուն մէջ զրազրութեան
պաշտօն արվեցաւ իրեն, եւ շուտով իր
յաջողակութեամբն ու գրչին ճարտարու-
թեամբը մեծ համարում ստացաւ: Եյս
միջոցին Իզդէթ փաշան մեծ կարգաւ
եւ Բեշտ փաշան արտաքին գործոց
պաշտօնեայ էր:

Եւթ Բեշտ փաշան վերադառնալէն ետեւ Ռու-
սիոյ հետ պատերազմը բացված ժամա-
նակը, Բեշտ պէյը՝ կայսերական բանակին
զլխաւոր քարտուղար անուանեցաւ, եւ
բոլոր պատերազմներուն ներկայ գտնուել-
էն ետեւ 1829ին Մարթաւապօլոյ դաշ-
նագրութիւնը զրկելուն գործակցութիւն
ըրաւ իրեն առաջին քարտուղար կայ-
սերական լիազօր դեսպանին:

Ս. Պօլիս դառնալուն, վեհափառ
Սուլթան Մահմադ Խնրակալին գահու-
թեանը արժանացաւ. եւ Բեշտ փա-
շան ալ մեծապէս զենքը յարկելով՝ ար-
տաքին գործոց պաշտօնատան մէջ կարե-
ւոր պաշտօն մը իրեն արվեցաւ:

1833ին Բեշտ պէյը Ս. Պօլիսի պաշ-
տօնը կը վարէր, երբ Բ. Դրան ու Ե-
րիպոտսի մէջ պատերազմը վերջնաւորվ՝
Բեշտ պէյը Բիւթայի գնաց ու Իպ-
րահիմ փաշային հետ եղած դաշնագրու-
թիւնը յաջողութեամբ զուլէ հանց:

Եյս միջոցին վեհափառ Խնրակալը
Եւրոպայի մեծ տերութեանց քով դեռ
պաններ դնելու որոշում ընելով, Բեշտ
պէյը Փարիզի ու Լոնտոնի դեսպանու-
թեան ընտրեց: Քանի մը տարի Լոնտո-
նիս նստելէն ետեւ՝ 1837ին՝ Բեշ-
տ փաշան վերադառնալէն իշխանութեան
հասնելով՝ Բեշտ պէյը արտաքին գոր-
ծոց պաշտօնեայ անուանեցաւ, ու Լոնտո-
նայէն Ս. Պօլիս կանչուեցաւ: Բայց դեռ
հաս չհասած՝ Բեշտ փաշան նորէն
պաշտօնէն ինչպիսիւ Խնրակալի օգտաւ
ստորվեցաւ ու հոն մահուան դատաւարու-
վեցաւ: Բեշտ պէյը Ս. Պօլիս հասնե-
լուն, վեհափառ Սուլթան Մահմադ
Խնրակալին հաճութեանը արժանացաւ
ու զանազան նոր բարկարգութեանց օգտ-
ւած եղաւ: 1838ին փաշայութեան սու-
տիւնանալով Լոնտոնի դեսպան անուանեցաւ
եւ բոլոր Եւրոպայի մայրաքաղաքները
պտտեցաւ: Հետեւեալ տարին Փարիզ
գտնուեց ժամանակը վեհափառ Սուլ-
թան Մահմադ Խնրակալին վախճանե-
լուն լուրը առնելով՝ Ս. Պօլիս դարձաւ
ու օգոստոսիա Խնրակալին հաճութեա-
նը արժանանալով՝ վերադառնալէն
գործոց պաշտօնեայ անուանեցաւ:

Եւթ Բեշտ փաշային յիշել երկա-
րօրէն Բեշտ փաշային այնուհետեւ վա-
րած կենեքը: Եւթ փաշան ծնած է 1839
ին հոկտ. 22ին Ալի-Հանէի նոր բարե-
կարգութեանց հաստատվելուն եւ օգոս-
տոսիա Խնրակալին բարեբաղ եւ մար-
դասէր դիտաւորութեանց գործադրու-
թեանը մասին ըրած եռանդուն ջանքը,
որով մեծ յարգ եւ համարում ստացաւ
թէ կայսերական տերութեան եւ Բեշտ
պէյը Եւրոպայի առջեւ:

Երկու տարի արտաքին գործոց պաշ-
տօնը վարելէն ետեւ՝ 1841ին երրորդ
անգամ Փարիզի դեսպան անուանեցաւ,
եւ չորս տարի հոն մնալով՝ Եւրոպական
քաղաքակրթութեան վայր ստացած ծա-
նօթութիւնները կատարելագործեց: 1846
ին Ս. Պօլիս դառնալով՝ Մեծ եպարքոս
անուանեցաւ, եւ հինգ անգամ այս ծա-
րադոյն պաշտօնէն ելելով, քանի մը ան-
գամ դարձեալ արտաքին գործոց պաշ-
տօնը վարեց եւ ետեւ՝ անկէջ երեք ամիս
առաջ վեցերորդ անգամ Մեծ եպար-
քոս անուանեցաւ, եւ այս բարձր պաշ-
տօնը վարած ժամանակը մահը վայր հա-
տաւ:

Հինգ արաւ դաւակ կը թողու Բեշտ

